

Smaastykker.

III.

EN UBENYTTET TEKST AF KIRKEORDINANSEN

Af Bjørn Kornerup.

Da H. F. Rørdam 1883 i første Bind af sit bekendte Værk »Danske Kirkelove« (S. 40—133) leverede en ny Udgave af den danske Redaktion af Kirkeordinansen af 1539, lagde han — som rimeligt var — til Grund for sit Arbejde den trykte Udgave af 1542, »den *rette* Ordinans«, som ældste Tekstkilde, da der ikke længere findes noget originalt, haandskrevet Forlæg for denne. Dog sammenholdt han den trykte Tekst »med en gammel Afskrift i Fyns Bispearkiv, fidimeret af Universitetet«¹.

Rørdam opfattede ikke den foreliggende skrevne Tekst som »den originale Vidisse«, da Universitetets Segl ikke saas at have været paatrykt paa den, men som »en — efter Skriftrækkene at dømme — samtidig Afskrift«, og han formodede, at Universitetet kun havde udfærdiget een Vidisse, som saa kan have cirkuleret blandt Superintendenterne til Afskrivning. Den her fremsatte Opfattelse er dog næppe rigtig.

Vel har Rørdam kendt den fyenske Kopi af Kirkeordinansen, forøvrigt allerede omtalt af C. T. Engelstoft², der-

¹) H. F. Rørdam, Danske Kirkelove I, 132—3, jvfr. S. 40.

²) Kh. Saml. 2. R. II, 391 (»og maa antages at være Jørgen Sado-lins Embedsexemplar«). Jvfr. ogsaa Peder Palladius' Danske Skrifter, udg. af Lis Jacobsen, I, 124.

imod har han ikke vidst, at der fandtes en tilsvarende Tekst i Aalborg Bispearkiv (nu i Rigsarkivet)¹. Sammenligner man disse to Tekster, viser det sig, at de er ganske parallelle, og begge er forsynet med samme Slutningsbemærkning, dateret den 27. August 1540, om af Universitetet at være »rettelig udskrevet og overset Ord fra Ord og konkorderer og lyder lige med den Ordinans, som Kgl. Maj. og Danmarks Riges Raad beseglet haver«; men i Modsætning til den fyenske Tekst bærer den aalborgske endnu et Brudstykke af Universitetets Segl samt den grønne Snor, hvori dette har været fæstet til Aktstykket. Paa Bagsiden af det Pergamentsomslag, hvori Teksten er indheftet, staar da ogsaa med en aldeles samtidig Haand: »Danmarkis Riiges Sch[ree]ffen Kirke Ordinantz med Universitetz Indsegell«. Naar den fyenske Tekst nu ikke findes forsynet med Segl, skyldes det aabenbart simpelt hen, at dette er faldet af, antagelig da den noget senere blev indheftet i et nyt Pergamentsomslag (hvori ogsaa Ribe-Artiklerne af 1542). Man maa da sikkert i Modsætning til Rørdam have Lov til at slutte, at hver af Rigets Superintendenter har faaet tilstillet sit, af Universitetet vidimerede, Eksemplar af Kirkeordinansens Tekst. Som Støtte for denne Antagelse kan vel ogsaa nævnes, at paa Omslaget af den aalborgske Tekst findes anført Navnet paa den daværende — første — Superintendent over Vendelbo Stift, Peder Thomesen (i Nykøbing M., siden i Thisted). Skrifttrækkene er stærkt afslidt, dog læses med fuld Sikkerhed »Petrus Thome«.

Naar Rørdam ligeledes gør opmærksom paa (I, 40), at i den fyenske Kopi »mangler Titelen, hvad vistnok ogsaa har været Tilfældet i den ikke mere eksisterende Original«, saa kan hertil bemærkes, at den mere fuldstændigt bevarede aalborgske Tekst paa det første (et særskilt) Blad har bevaret den ikke andetstedsfra kendte, originale Titel:

¹) Fra Aalborg Bispearkiv afleveret til Landsarkivet for Nørrejylland, derfra 1893 til Rigsarkivet.

»En Ordinandtz Hvorledis kircke tienneste skal holdis wti Danmarckis: oc norgis Riiger oc the hertugdome Slesvig oc holstenn«¹.

Teksten i begge Kopier er forøvrigt, som det var at vente, skrevet med typiske SkrIVERhænder, i det fyenske Eksempplar endda med to forskellige. Med Hensyn til Tekstværdien af disse Kopier maa man med Rørdam sige, at den staar under den trykte Teksts; dog er der sikkert Grund til at tilkende den en noget større Betydning end hidtil, hvis det kan betragtes som fastslaaet, at man her staar over for *officielle* Kopier, ikke blot Afskrifter paa anden-tredie Haand. Hist og her indeholder de en og anden Variant, der er af Interesse ved Fastsættelsen af Teksten. De hos Rørdam anførte Varianter genfindes ogsaa i det aalborgske Eksempplar².

¹) Denne Titel er iøvrigt væsentlig enslydende med Titelen i »den rette Ordinants«, jvfr. Rørdam, Danske Kirkelove I, 40.

²) Rørdam, anf. Skrift I, 133; den sidst anførte Variant »tienesne« (for »dennom«, ad S. 58 Linie 1) gengives dog i det aalborgske Eksempplar sikkert korrektere ved »tienesne«.
